

LAPSEN OIKEUDET TERVEYDENHUOLLOSSA

*Suvianna Hakalehto &
Irma Pahlman (toim.)*

KAUPPAKAMARI

© Helsingin Kamari Oy ja tekijät

ISBN 978-952-246-559-7

Kannen suunnittelu: Lumimarja Terttu Rönkkö

Taiton suunnittelu: Maria Mitrunen

Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy

Hansaprint Oy 2018

Saatavana myös Ammattikirjastossa. www.ammattikirjasto.fi

SISÄLLYS

ESIPUHE	15
KIRJOITTAJAT	17
<i>Suvianna Hakalehto</i>	
JOHDATUS LAPSEN OIKEUKSIIN TERVEYDENHUOLLOSSA	20
1 LAPSET TERVEYDENHUOLLOSSA	21
2 ALAIKÄISEN POTILAAN OIKEUS TERVEYTEEN	24
2.1 TERVEYDENHUOLLON NORMIPOHJA	24
2.2 LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUS TERVEYDENHUOLLOSSA	27
3 LAPSEN EDUN ENSISIJAISUUS	30
4 LAPSEN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS JA HUOLTAJIEN OSALLISUUS	33

4.1	LAPSEN OSALLISUUS JA ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS	33
4.2	HUOLTAJAN VELVOLLISUUDET JA PÄÄTÖSVALTA	36
5	YHDENVERTAISUUS	39
6	LAPSIPOTILAAN ERITYINEN SUOJELU	44
6.1	HYVÄ JA HIENTUNTEINEN KOHTELU	44
6.2	LAPSELLE SOVELTUVA HOITOYMPÄRISTÖ	45
6.3	TERVEYDENHUOLLON HENKILÖSTÖN PÄTEVYYS JA SOVELTUVUUS	47
6.4	OIKEUS NEUVONTAAN JA TIEDONSAANTIIN	47
6.5	SUOJELU TARPEETOMALTA HOIDOLTA JA SAIRAALAHOIDON VIIMESIJAISUUS	49
6.6	OIKEUS OPETUKSEEN	50
6.7	OIKEUS VANHEMPIEN TAI HUOLTAJIEN LÄSNÄOLOON HOIDON AIKANA	50
6.8	LASTENSUOJELUILMOITUS TERVEYDENHUOLLOSSA	51
6.9	LAPSEN OIKEUSTURVAKEINOT	52
7	LOPUKSI	54

Merike Helander

ROKOTTAAKO VAI EI?	58
---------------------------	----

1	ROKOTUKSET LAPSEN TERVEYDEN SUOJANA	59
2	ROKOTUKSIIN LIITTYVÄ KESKEINEN SÄÄNTELY	65
2.1	SUOMEA SITOVA KANSAINVÄLINEN SÄÄNTELY	65
2.2	ROKOTUKSET KANSALLISESSA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ	70

3	TUHKAROKKOROKOTUS JA LAPSEN EDUN ARVIOINTI	74
3.1	LAPSEN EDUN ARVIOINTI	74
3.2	PERUSOLETUKSET ARVIOINNILLE JA ROKOTUKSESTA KIELTÄYTYMISEN SYYT	75
3.3	LAUMASUOJA JA HAAVOITTUVIMMASSA ASEMASSA OLEVIEN LASTEN ETU	81
3.4	HUOLTAJAN OIKEUS PÄÄTTÄÄ LAPSEN ROKOTTAMISESTA	84
3.5	LAPSEN OIKEUS PÄÄTTÄÄ ROKOTTAMISESTA	89
3.6	LAPSEN OIKEUS OSALLISTUA PÄIVÄHOITOON JA OPETUKSEEN	91
4	LOPUKSI	94

Esa Iivonen ja Kirsi Pollari

	LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINNISTA TERVEYDENHUOLLOSSA	96
--	---	----

1	YK:N LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUS LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN PERUSTANA	97
2	LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINNILLA SAADAAN TIETOA PÄÄTÖKSENTEKOA VARTEN	102
	ENNAKKOARVIOINNISTA	105
	SEURANTA-ARVIOINNISTA	107
3	LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUKSEN YLEISPERIAATTEET JA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI	109
	LAPSEN EDUN ENSISIJAISUUS LAPSIA KOSKEVISSA TOIMISSA	109
	SYRJIMÄTTÖMYYS	114

OIKEUS ELÄMÄÄN, HENKIINJÄÄMISEEN JA KEHITTYMISEEN	116
OIKEUS TULLA KUULLUKSI	118

4	LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI PROSESSINA	123
---	---------------------------------------	-----

5	LOPUKSI	130
---	---------	-----

Laura Kalliomaa-Puha

LAPSIPOTILAAN OIKEUS OMAAN KIELEEN, KULTTUURIIN JA VAKAUMUKSEEN	134
--	-----

1	KIELI, KULTTUURI JA VAKAUMUS OSANA LAPSIYSTÄVÄLLISTÄ TERVEYDENHUOLTOA	135
---	--	-----

2	MITÄ LAPSEN OIKEUS VAKAUMUKSEEN, ÄIDINKIELEEN JA KULTTUURIIN VOIVAT TARKOITTAA TERVEYDENHUOLLOSSA?	137
---	--	-----

2.1	LAPSIPOTILASTA ON KOHDELTAVA SYRJIMÄTTÄ	137
------------	--	-----

2.2	LAPSEN OIKEUS OMAAN KIELEEN	141
------------	------------------------------------	-----

2.3	LAPSEN OIKEUS OMAAN KULTTUURIIN	145
------------	--	-----

2.4	LAPSEN USKONNONVAPAAUS	146
------------	-------------------------------	-----

3	LAPSEN OSALLISUUS JA ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS	149
---	---	-----

4	OIKEUKSIEN PUNNINTA RISTIRIITATILANTEISSA	155
---	--	-----

5	LAPSI JA PERHE OVAT INTEGRITEETTINSÄ PARHAAT ASiantuntijat	159
---	---	-----

Sanna Koulu

**TRANSNUORTEN ASEMA JA HORMONIHOITOJA
KOSKEVA HARKINTA TERVEYDENHUOLLOSSA** 162

1	JOHDANTO	163
2	NYKYINEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA KÄYTÄNTÖ	167
3	HORMONIHOIDOT OSANA KÄYPÄÄ HOITOA	172
4	HORMONIBLOKKERIT LAPSEN OIKEUKSIEN NÄKÖKULMASTA	175
5	LAPSEN ETUA KOSKEVA PUNNINTA	178
5.1	LAPSEN NYKYHETKEN HYVINVOINTI JA LAPSEN OIKEUS "AVOIMEEN TULEVAISUUTEEN"	178
5.2	ERILAISET NÄKÖKOHDAT PUNNINNASSA	183
6	OIKEUS SUKUPUOLEN VAHVISTAMISEEN JA EUROOPAN IHMISOIKEUSSOPIMUS	188
7	TRANSNUORET JA OIKEANLAINEN NUORUUS	193

Lasse Lehtonen

**LAPSEN YKSITYISYYDEN SUOJA
TERVEYDENHUOLLOSSA** 196

PROLOGI	197
YKSITYISYYDEN SUOJA PERUSOIKEUTENA	199

ALAIKÄISEN HOITOPÄÄTÖKSIÄ KOSKEVA PUHEVALTA	201
SUOSTUMUS POTILASTIETOJEN KÄSITTELYYN	203
LAPSEN POTILASTIETOJEN KÄSITTELY SUOSTUMUKSESTA RIIPPUMATTA	207
LAPSEN ETU TIEDON ANTAMISEN JA TIEDON ANTAMISEN RAJOITTAMISEN PERUSTEENA	213
JOHTOPÄÄTÖKSET	216
<i>Mirva Lohiniva-Kerkelä</i> LAPSI TERVEYDENHUOLLON PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ	220
JOHDANTO	221
LAPSEN OIKEUS TERVEYTEEN JA TERVEYDENHUOLLON PALVELUJÄRJESTELMÄ	222
ENNALTA EHKÄISEVÄT PALVELUT	226
SAIRAANHOIDON JÄRJESTÄMINEN	229
MIELENTERVEYSPALVELUT	233
VIRANOMAISYHTEISTYÖ	237
PALVELURAKENNEUUDISTUS	242

	LAPSEEN KOHDISTUNEEN VÄKIVALLAN TUNNISTAMISEN JA PUUTTUMISEN HAASTEET TERVEYDENHUOLLOSSA	246
1	LAPSEN OIKEUDET VÄKIVALLATTOMUUTEEN JA TERVEYDENHUOLTOON	247
1.1	LAPSEN OIKEUS SUOJELUUN HYVÄSIKÄYTÖLTÄ JA VÄKIVALLALTA	247
1.2	LAPSEN OIKEUS TERVEYTEEN JA TERVEYDENHUOLLON PALVELUIHIN	252
1.3	LAPSEN HAAVOITTUVUUS JA ERITYISEN SUOJELUN TARVE	254
2	LASTEN KOKEMA VÄKIVALTA JA TERVEYDENHUOLLON AMMATTILAISTEN PUUTTUMISMAHDOLLISUUDET	258
2.1	LASTEN KOKEMA VÄKIVALTA SUOMESSA JA VÄKIVALLAN VAIKUTUKSET LAPSEN HYVINVOINNILLE	258
2.2	VÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN TERVEYDENHUOLLON PALVELUISSA	260
2.3	TERVEYDENHUOLLON AMMATTILAISEN ILMOITUSOIKEUDET JA -VELVOLLISUUDET	265
2.4	VÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISYN MAHDOLLISUUDET TERVEYDENHUOLLOSSA	268
3	TERVEYDENHUOLLON PALVELUT JA MONIALAINEN YHTEISTYÖ VÄKIVALTAAN PUUTTUMISESSA	271
3.1	LAPSIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN VASTAISET TOIMINTAOHJELMAT JA TERVEYDENHUOLTO	271
3.2	MONIALAINEN YHTEISTYÖ VÄKIVALTAAN PUUTTUMISESSA	273

3.3	POHJOISMAINEN BARNAHUS-MALLI	276
------------	-------------------------------------	-----

4	JOHTOPÄÄTÖKSET	279
----------	-----------------------	-----

Irma Pahlman

	ALAIKÄISEN POTILAAN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS	282
--	--	-----

1	JOHDANTO	283
----------	-----------------	-----

2	ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS JA TIEDONSAANTI	285
----------	--	-----

3	ALAIKÄINEN POTILAS	291
----------	---------------------------	-----

3.1	ITSEMÄÄRÄÄVÄ ALAIKÄINEN POTILAS	291
------------	--	-----

3.2	EI-ITSEMÄÄRÄÄVÄ ALAIKÄINEN POTILAS	293
------------	---	-----

3.3	HOITOPÄÄTÖKSEN TÄRKEYSASTE JA SEN MERKITYS PÄÄTÖKSENTEOSSA	295
------------	---	-----

4	LOPUKSI	298
----------	----------------	-----

Maiju Welling, Saija Mäenpää ja Eero Hirvensalo

	LASTEN POTILASVAHINGOT	302
--	-------------------------------	-----

1	LASTEN TERVEYDENHOIDON TURVALLISUUS	303
----------	--	-----

2	SUOMALAINEN POTILASVAHINKOLAKI	306
----------	---------------------------------------	-----

2.1	POTILASVAHINGON MÄÄRITELMÄ JA LAIN SOVELTAMISEDELLYTYKSET	306
------------	--	-----

2.2	KORVAUSPERUSTEET	308
------------	-------------------------	-----

3	POTILASVAHINKOJEN KORVAAMINEN POTILASVAKUUTUKSESTA	310
3.1	ALAIKÄISTEN POTILASVAHINKOJEN KÄSITTELY	310
3.2	KORVAUSTEN MÄÄRITTÄMINEN LASTEN POTILASVAHINGOISSA	312
4	LASTEN POTILASVAHINGOT SUOMESSA	315
4.1	POTILASVAHINKOJEN MÄÄRÄT JA YLEISIMMÄT VAHINKOTYYPIT	315
4.2	ESIMERKKITAPAUKSIA	320
5	LOPUKSI	323